

PDFlib PLOP: PDF Linearization, Optimization, Privacy

**Page inserted by evaluation version
www.pdflib.com – sales@pdflib.com**

Sandi' toova' tervest aastagast õnnõ

Raudoja Ahto

Setokõsõ omma' märdi- ja kadrīsandi juuskmisõ üle võtnu' eestlāisilt. Või arvada, õt tuu naas pääle sis ku Setomaa läts Eesti ala. Tuu om niimuudu selle, õt vinne õigõusu kalendrih olõ-õi sääntsit pühhi. Mi rahvas om Eesti kombidõst üle võtnu' päämitsõlt sandist juuskmisõ, ku kõ lõbusaba osa ja viil pääle tuu ka om kuulta 'olnu', õt mõnõ keelu.

Nuu' keelu' om seot päämitsõlt villa präätmisõ ja lambidõ pügämisõga. Kombõ' mardihanõ tegeemisõst ja tõisi erilistõ süuke valmstamisõst, sandipulma mängminõ om Setomaalt müüdä lānnü'.

Mārdīsandi' omma' õks mehe' ja poganih mustõh rõvih olnu'. Innebidõ joosiva' mārti õnnõ mehe' ja arvatas õt tuu ommõgi olnu' üts kommõh kuis nuuri miili võõdõti vasta täüsmiili sekkä.

Parhilladsõl aol juuskva' mārti rohkõba latsõ', a ku om hüä seltskond, sis ka vanõba' inemisõ'. Kuis sis üts mārti juuskminõ om olnu: Edimālt muidoki om rõvidõ kokko otsminõ ja rõvihe pandminõ. Sis nakas kava vai tegevusõ kokkopandminõ ja plaani tegeminõ, õt kinkõ poolõ minnä'. Nii ku jo ültis sai, omma' mārdi' päämätselt mihi rõvih, sis lisas toolõ või näil üteh olla' ka elājit — mõnõ' inemisõ' omma' elājidõ muudu rõvih.

Elājit tetä'

Elājit om lihtsa tetä' ja māngi'. Ku kiāki om paheldõ kasuga all kahr, sis om vaia kahrutaltsutajja. Mõnõl aastagal, ku mi olõ kahruga asju ajanu', sis om rassõ olnu', selle õt kahr taha-ai sõnna kullõlda' ja taht inemisi elāmisi segi kääntä'.

Pääle tuu saa lihtsahe ka hobõst tetä' — kats inemist laskva' kāpilde, näile pandas tekk pääle, viha saat hannast panda', pääst midāgi huvtavva ja ommõgi ellāi valms. Muidoki om ka viil tõisi elāit olnu'. Mi olõ eiski mārdīsandih k' aunu' krokodilli, hani ja viil māntsidõgi elājidõga.

Päämätselt k' audas õks tutv piteh, selle õt sis lastas kindlahe sisse. Ku kõik tuu tett minkast iihpuul kõnõli, sis olõ-õi muud, ku küäl pääle.

Edimālt muidogi tulõ laulta' ussõtakah sissepallõmisõ laulu. Nuu' laulu' omma' üle Eesti päämätselt ütesagamatsõ' ja santsõ' omma' ka Setomaalõ joudnu' — mārdi' õks tulnu' kavvõndõst, küüde' külmāse', varba halutasõ' ja õga ria takah kõrratas: «mārti, mārti».

Ku vannu kombit ja kombidõ laula opatas koolih veid'õ, sis läbi ao om koolih opat latsilõ selgest üts-kats mārdi- vai kadrilaulu. Pääle tuu, ku jo hüä pererahas sandkõsõ sisse om lasknu', sis nakas näide etteastõh, mia' muidogi om ao joosul muutunu'.

Midā sis tetās? Muidogi tand-sda. Tandsu' omma' õks olnu uma-vaihõl jalalt jalalõ astmisõ' ja tands k' au pillimehe vai laulu perrä. Ku olõ-õi pillimiist üteh võtta', sis kõlbasõ' helütegemisõ jaost ka pakaasõ' ja tõõsõ' hellü tegevä' as' a'. A ku üteh om kõrralinõ pillimiis, sis saa perrerahvaga ka tandsi.

Om olnu' kombõst pererahva

VALGEH RÕVIH: kadrīsandi' pererahvast tandsu ja pillimānguga hullutamah. 2 x foto erakogu

MIKIDAMĀE POODIH: mārdīsandih ütē elājitega.

koolitarkust kontrolli'. Edimālt, õt kuis nā lukõ' mõistva'. Sāäl oll muidogi ka krutski mānguh. Tuu kiā' lugõma pidi, toolõ anti raamat võlsi piteh ette ja lasti lukõ'. Hüä om küüsüdä ka mõistuisi. Mārdi-sandi' omma' kavvõndõst tulnu' ja pall'õ maid läbi kaenu ja tuuperäst nā mõistva' ka võõrit kiili opada.

Vinne kiilt opada

Mi olõ näütisest vinne kiilt opanu'. Sandi' uurva' ka', õt ku virk pererahvas om, midā nā viil mõistva' tetä' ja niimuudu joudas-ki andidõ pallõmisõ mano. Tuud tetās laultõh. Ku andõ' kāeh, sis tulõ pererahvast tennādä. Sootvas õks virka perenaist, rikast peremiist, virku latsi, purõjat pinni.

Olõnõs tuust, õt kiā' ja ku vana' juuskja' omma', santsõ' omma' ka näide andõ'. Latsilõ andas inabä kompvekke ja magusat, suurõbilõ (miihile) vedelät maiust. Ma olõ tähele pandnu', õt ku vaehtõpāäl taheti väiga rahha anda', sis no' om tuu vähābāst jäänu'. Mi olõ pruumnu' õks rahast ar' üteldä' ja rohkõba süüki-juuki vast võtta', nii ku vanastõ.

Tāhtsā tennāmisõ man om ka

perrele õnnõ tarrõ viskaminõ. Tuud om kõ parep ja õigõp tetä' kas kesvā vai kaaraga, a saa asi aetus ka tangu, herne vai minkõgi muud santsõga. Om ka nii olnu', õt inemisõ' omma' ülnü', õt nā omma' kostki vaiba seest vai sängü alt viil poolõ aastaka peräst õnnõ löüdnü'.

Mia' om suurõp vaheh mārti-ja katrijuuskmisõ vaheh. Päämätselt õks tuu, õt katri joostas valgih rõvih ja laultuki omma' veid'õ tõistmuudu, a põhitegevus om õks sama. Muidogi Kadri' saava' rohkõba miili kontrolli' ja Mārdi' nāisi. Kõgõ rohkõba nalja saa muidogi sis, ku mehe', kiā' omma' hinnāst Kadri's tennü', kontrolva' peremehe vai perepuja tandsuoskust vai midāgi muud säänest. Kadri' tekitāse' kuiki rohkõba elevust selle, õt ku mehe' saava' nāisi rõiva' sālga, sis nā lāävā' väiga üleemeelikus.

Nuu' inemisõ', kiā' ihna-ai santsõ sisse laskõ', nuile märkvā sandi' sis ka mõnõ krutski vällä. Kas pandas midāgi ussõ taadõ vai tetās midāgi säänest, midā kõrraga arvu olõ-õi saia'. Vanastõ lauluga sõnoti ar'.

Ku eis viisi-i santsõ juuskma minnä', sis laskõ' vähābālt sandi'

Kadri sõimulaul

Ku midāgi anda-as vai lasta-as sisse, sis lauliva' nii:

Kuulõ peenü perenaane, kadriko, kadriko, pääle peenü peremeesi, kadriko, kadriko. Anna-as villo veid'õkõsõ, kadriko, kadriko, anna-as rasva raasakõist, kadriko, kadriko, tsialiha lipsokõist, kadriko, kadriko. Lehm lõpko lõia otsa, kadriko, kadriko, tsiga' sulgo suregu', kadriko, kadriko, lamma saago lauda perrä, kadriko, kadriko. Seo sullõ palgasta, kadriko, kadriko, Kadrikõsõ'-kudrikõsõ', kadriko, kadriko. Susi sitko soolavakka, kadriko, kadriko, pini purko peremiist, kadriko, kadriko, sullõ saago savidsõ' ladsõ', kadriko, kadriko, saago aho arvolise', kadriko, kadriko, katla põh' a karvalise', kadriko, kadriko, sullõ musta' tulõmahe, kadriko, kadriko, karvadsõ kallumahe, kadriko, kadriko.

Kadri tenolaul

A ku midā anti, sis jäl tehnevä':

Ait' umma, imekene, kadriko, kadriko, pääle pardsi papakõnõ, kadriko, kadriko. Sullu täüs suure tsiko, kadriko, kadriko, lauda täüs lambita, kadriko, kadriko, põhu täüs põrssita, kadriko, kadriko. Kadrikõsõ'-kudrikõsõ, kadriko, kadriko. Oh näid kadri veset latse, kadriko, kadriko, ala ilma armetuise, kadriko, kadriko, kiā käävä kuu valul, kadriko, kadriko, kiā astva ao valul, kadriko, kadriko.

Agrepiina Pihlaste, Mäe vald, Setomaa, 1948.a. (KKI 4, 134 (5))

Viis tiidmist santmisõst

✘ **Ussõ takah tulõ laulta' sissepallõmisõ laulu, minkõh jutstõdas kost om tult ja mõnikõrd sinnā' ots ka väigokõnõ ähvårdus, ku nakas tundumma, õt tahta-ai' sisse laskõ'.**

✘ **Sis sandi' tandsva' ja laultva', kontroltas latsi opimi ja käsitüüd. Pääle tuud nuu' sandi', kiā' omma' hinnāst elājist vai māntsestki aamõtmehest tennü, nuu' näütāse' hinnāst ja küüsuse' mõistuisi, õt viil ja kari kasusi hõste ja kõnõldas niisama pererahvaga ja muidogi õgasagamatsõ' māngo'.**

✘ **Perākõrra sis laultõtas, õt om aig sandõlõ midāgi anda' ja kitetās pererahvast.**

✘ **Andidõ iist tehntās lauluga õkka inemist perrest ja soovtās õgaütele midāgi hüvvä (peretüttele mitmit kosju ja õt perreh kõik hõste lääsi' jmt)**

✘ **Lauluga mindās ussõst vällä. Lõunõ-Eestih laulti ar' minemisõ laulu tarõh. Lauluga jätetās tuuh perreh jumalga ja lubatas järgmätsel aastagal vahtsõst tulla'.**

Lõivu Merlin

ÕNNÕSUUVMUSE'

Õnnitleme tubliit killõlajlat Salme Roositalut 22. novembril saabuva juubeli puhul!

Küllä Salmekõnõ! Saanus meist asja Su abilda' tulnus mi toimõ su toelda' õga joht kihuknus Su killõlda'!

Tugõvat tervüist, pallõ-pallõ elo- ja ilõpäivi soovi Sullõ Su 70-ndäl hällüpääväl!

Kullakõsõ